

A Magyar Anyagvizsgálók Egyesülete (MAE) elnökeinek portréja

Presidents of the Hungarian Association for Material Testing

Tetmajer Lajos (vagy ahogyan a mérnöki tanulmányok során megismertük, Ludwig von Tetmajer) 126 éve, 1895. szeptember 9-11. között Zürichben életre hívta az Anyagvizsgálók Nemzetközi Szervezetét. A MAGYAR ANYAGVIZSGÁLÓK EGYESÜLETE másodikként, 1897. június 16-án alakult meg azzal az alapvető céllal, hogy hazánkat a nemzetközi rendezvényeken ez, és ne az osztrák-magyar egyesület képviselje. A II. Világháború végéig szervezetünk folyamatosan működött, majd az alapítás 100. évfordulóján, a Miskolctapolcán elindult kezdeményezés hosszasan vajúrást követően (Anyagvizsgálók Lapja, 2013/3-4) végül 2012-ben beérett. Az eltelt – immáron történelmi – kor nem csupán lehetőséget biztosít a Felelős Szerkesztőnek a visszatekintésre, hanem fel is szólítja arra, hogy megemlékezzünk dicső elődeinkről. Az alapvető kérdés ebben a helyzetben: hogyan, milyen módon, miképpen? A történelem megismételhetetlen. Ami elmúlt, visszahozni nem lehet, még törekedni sem szabad erre, hiszen a kudarc eleve adott. Mégis kapaszkodóként szolgálhat az a tény, hogy mindig és mindenkor voltak olyan emblemikus személyek, akik többet vállaltak a szakmáért, annak fennmaradásáért, a szakemberek összefogásáért, a tudás népszerűsítéséért.

Ezek voltak az Egyesület elnökei. Álljon itt a névsoruk:

1897-1904	Czigler Győző (műegy. tanár)
1904-1910	Nagy Dezső (műegy. tanár)
1910-1914	Czékus Aurél (min. tanácsos)
1914-1917	Rejtő Sándor (műegy. tanár)
1917-1924	Zielinski Szilárd (műegy. tanár)
1924-1927	Gállik István (alelnök, államtitkár)
1927-1930	Czakó Adolf (műegy. tanár)
1930-1934	Zorkóczy Samu (műsz. vezérig.)
1934-1939	Mihailich Győző (műegy. tanár)
1939-1942	Quirin Leo (műegy. tanár)
1942-1944	Misángyi Vilmos (műegy. tanár)
2012-2014	Gillemot László, Dr.
2014-2019	Czinege Imre (professzor emeritus)
2019 -	Biró Gyöngyvér, Dr. habil

A 14 nevet felsorakoztató névsorból lapunk korábbi számaiban már hét szakember életének mozzanataival találkozhattak. Most Czakó Adolf (1860 - 1942) a „műegyetemi tanár”, a Királyi József Műegyetem 1918/19 - 1919/20 tanéveiben rektori feladatokat is ellátó szakember életének egyes részleteibe tekinthetünk be.

Czakó Adolf (1927-1930)

Az igazán szép kort, majdnem pontosan 82 évet megélt Czakó Adolf anno még Pesten született, hiszen Pest, Buda és Óbuda egyesítését 1872 decemberében fogadták el a vezetők és a mai Budapest 1873 őszén jött létre. Eredeti neve 1884-ig Zwick Róbert (szülei Zwick Mihály és Hirsch Alojzia) [2]. A névváltás indítékaira hosszasan kutatást követően sem találtunk információt. Igaz a Culmann Károlyról Zürichben 1882-ben írt nekrológját [12/1] még Zwick Adolf néven jegyzi.

Életének főbb mozzanatai a különböző lexikonok, újságcikkek, online források alapján [2-9] időrendi sorrendben röviden így foglalhatók össze:

- a reáliskola elvégzése után (1878-1884) Zürichben a tartószerkezetek, hidak tervezése területén világhírű Culmann Károly, majd Budapesten a Joseph Polytechnicum (József Műegyetem) diákja,
- 1884-ben Budapesten mérnöki diplomát szerez, miközben
- 1882-1885 között a Műegyetem Hídépítéstani Tanszékén tanársegéd a hídépítéstani kiváló professzora Kehrdl Antal mellett, aki ugyancsak a zürichi Műegyetem Mérnöki karán tanult.
- 1885-1886 között a MÁV segédmérnöke Budapesten,

Czakó Adolf portréja [1]
(1860. február 4., Pest – 1942. január 28., Budapest)

- 1886-tól a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztérium Hídszerkesztő Osztályának I. osztályú (miniszteri) mérnöke,
- 1889-től a Közmunka- és Kereskedelmi Minisztérium Hídszerkesztő Osztályának I. osztályú (miniszteri) mérnöke,
- 1894-1895-ben ugyanitt miniszteri főmérnök, miközben
- 1893-1895 között egyben a Műegyetem konstruktöre,
- 1895-től nyugdíjazásáig (1931. november 1-ig) a Műegyetem munkatársa különböző beosztásokban:
 - 1895-1900 – nyilvános rendkívüli tanár (1898-ig a József Műegyetemen),
 - 1900-1931 – nyilvános rendes tanár (1898-tól a Királyi József Műegyetemen),
 - 1912-1914 – két tanévben a Műegyetem Gépészeti Osztályának dékánja,
 - 1916/17 tanév – a Műegyetem Mérnöki és Építészeti Osztályának dékánja,
 - 1918-1920 – két tanévben az egyetem rektora,
 - 1902 – a műegyetemi mérnökképzésbe bevezette a szilárdságtani laboratóriumi gyakorlatot (jelenleg a Szilárdságtani és Tartószerkezeti Tanszék laboratóriuma Czako Adolf nevét viseli).

Az oktatás területén a gépészmérnök hallgatóknak 20 éven át a grafosztatika (grafikus statika) és a vas-szerkezetek tárgyköréből, az építészhallgatóknak pedig 33 éven át adott elő szilárdságtani témaköröket. Átható jelentőségű volt a laboratóriumi gyakorlatok bevezetése, ami igen nagymértékben hozzájárult a mérnöki szemlélet formálásához, a gyakorlat és elmélet szerves kapcsolatának kialakításához.

Jelentős szerepet vállalt a műszaki jellegű társadalmi tevékenységekben is. Ezek címszavakban:

- Országos Középítési Tanácsban:
 - 1906-tól tag (alelnök Kherndl Antal),
 - 1922-1928 alelnök,
 - 1928-1932 elnök.
- Országos Vízügyi Nagytanács tagja 1911-1918 között,
- Országos Természettudományi Tanács tagja 1931-től,
- Haditechnikai Tanács alelnöke 1924-től,
- A Magyar Mérnök és Építész Egyletben (egyik alapítója Kherndl Antal, első titkára 1869-1870 periódusban):
 - 1910-1913 között az út-, vasút-, és hídépítési szakosztály elnöke, majd
 - az Egylet választmányának tagja,
 - a hegesztő bizottság elnöke.
- A Budapesti Mérnöki Kamarában:
 - 1925-1933 között választmányi tag,
 - 1933-tól állandó választott bírósági tag.
- Magyar Anyagvizsgálók Egyesületének elnöke 1927-1930 között,
- A Balatoni Intézőbizottság mérnöki osztályának elnöke,
- Szabványosító Intézet építésügyi szakosztályának elnöke,
- Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat alapító tagja [13].

A szakmai közéletben betöltött szerepének eddigi felsorolását csak folytatni lehetne. Mindezek eredménye, hogy

Czako Adolf sírhelye [18]

70. születésnapján [12/13] számos, a mérnöki társadalmat képviselő szervezet tiszteletbeli tagjává választotta.

A Magyar Mérnök és Építész Egylet Közleményeiben rendszeresen publikált [12]. A „Téglafalak szilárdsága” és a „Táblázatok vasszerkezetek méretezéséhez és súlyszámításához” c. munkái az antikváriumok keresett darabjai. Munkásságát számos elismerés követte. Ezek közül a legjelentősebbek:

- 1932-ben legfelsőbb kormányzói elismerés a Haditechnikai Tanács alelnöki tevékenységért,
- 1933-ban II. osztályú Magyar Érdemkereszt az Országos Középítési Tanács elnökeként végzett munkájáért,
- 1938-ban Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mérnöki és Építészmérnöki Karának tiszteletbeli doktora cím az oktatásban és a szakmai közéletben végzett tevékenységéért [10].

Anekdotának tűnhet, de annak, aki megélte, „véres valóságot” jelentett Várnay-Sternberg Marianne esete, aki Czako Adolf rektorságának időszakában iratkozhatott be elsőként a Műegyetemre építész hallgatónak [14]. Igaz nőként diplomáját másodikként kaphatta meg, mert Pécsi Eszter elsőként 1920. március 8-án már átvehette azt. Az ok egyszerű, Pécsi Eszter 1915-1919 között a korábbi tanulmányait Berlin-Charlottenburgban folytatta a Technische-Hochschulében és csupán az utolsó évet a Műegyetemen, miközben annak már volt beiratkozott női építész hallgatója Várnay-Sternberg Marianne személyében.

Czako Adolf 1942. január 28-án hunyt el Budapesten. Halálhíret méltatásokkal a napilapok is közölték [15]. Temetésére két nap múlva, január 30-án került sor. A mérnökök társadalmáról Schilling Zoltán mondott búcsúbeszédet [17], amely nyomtatásban is megjelent Csonka Pál méltatásával együtt a Magyar Mérnök és Építész Egylet Közleményében [16, 17]. A Bory Jenő által készített síremléke a Kerepesi temető 11-es parcellájában található [18].

Irodalomjegyzék

- [1] Magyar Digitális Képkönyvtár: Czako Adolf: <http://www.kepkonyvtar.hu/?docId=89530> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [2] Wikipédia: Czako Adolf élete: https://hu.wikipedia.org/wiki/Czako_Adolf (Letöltve: 2022.01.26.)
- [3] Új magyar életrajzi lexikon. Magyar Könyvklub 2001.
- [4] Révai nagy lexikona V. köt. 1912. Faximile kiadás 1990.
- [5] A Műegyetemtől a világhírig. Műegyetemi kiadó, 2007.
- [6] Tudósnaptár, História: Czako Adolf: <https://tudosnapar.kfki.hu/localhost/webdok.php?namenev=czako&nev5=Czak%F3+Adolf> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [7] A mechanika tudományának jelentős személyiségei. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/640.html> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [8] Wikipédia: Kherndl Antal: https://hu.wikipedia.org/wiki/Kherndl_Antal (Letöltve: 2022.01.26.)
- [9] Magyar Elektronikus Könyvtár: Czako Adolf: <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC02469/02916.htm> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [10] Minisztertanácsi jegyzőkönyvek 1867 -1944. (1938. 04.06.) <https://adatbazisokonline.hu/adatbazis/minisztertanacsi-jegyzokonyvek-1867-1944/adatlap/60247> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [11] Eötvös Loránd Fizikai Társulat alapító tagjai a Nemzeti Pantheonban: <http://elft.hu/tarsulatrol/tarsulatunk-alapito-tagjai-a-nemzeti-pantheonban/> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [12] Czako Adolf és a vele kapcsolatos cikkek a Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönyében:
- 1882/16/3 149-153 Zwick Adolf: Culmann Károly (nekrológ)
 - 1887/21/11 513-516 Czako Adolf: A csúszó lap egy tulajdonosáról a támasztott földtest egy speciális határolása esetén.
 - 1888/22/1 20-29 Czako Adolf: Bosznia és Hercegovina építészügye az okkupáció kezdetétől 1887-ig I.
 - 1888/22/2 81-89 Czako Adolf: Bosznia és Hercegovina építészügye az okkupáció kezdetétől 1887-ig II.
 - 1904/38/8 313-319 Czako Adolf: A tartók grafosztatikája.
 - 1911/45/51 659-664 A második Műegyetem (Cholnoky Jenő beszéde, Kájlinger Mihály, Forbáth Imre, Méhely Kálmán, Czako Adolf, Jendrassik Kornél, Bánki Donát, Finály István hozzászólása).
 - 1912/46/20 353-353 Czako Adolf: Kherndl Antal ünneplése 70. születésnapján. - Kherndl Antal válasza.
 - 1912/46/50 797-814 A "M. Kir. Ipari Kísérleti és Anyagvizsgáló Intézet" (az MMÉE egyetemes szakülésén 1912. november 28-án tartott ismertetés és felszólalások: Czako Adolf előadása, Pompéry Elemér és Grittner Albert kiegészítése, Szilágyi Gyula, Gerster Miklós, Munkácsi Andor, Gálócsy Árpád, Nagy Dezső, Gáti Béla, Bermann Miksa, Méhely Kálmán, Varsányi Emil, Rejtő Sándor, Pfeifer Ignác, Bánki Donát, Bartel János hozzászólása).
- 1918/52/42 345-350 A József Műegyetem 1918/19. tanévi megnyitása (Kürschák József leköszönő és Czako Adolf új rektor beszéde).
- 1919/53/7 49-52 Az Országos Munkaügyi Tanács alakuló ülése (Czako Adolf, Méhely Kálmán, Károlyi Mihály, Berinkey Dénes, Garami Ernő beszéde).
- 1920/54/44-45 169-174 A József Műegyetem 1920/21. tanévének megnyitása október 10-én (Czako Adolf prorektor beszámolója).
- 1927/61/51-52 326-334 Az MMÉE 1927. december 8-i ünnepi közgyűlésén elhangzott beszédek, felszólalások (Buday Béla, Herrmann Miksa, Rumbach Dezső, Berzeviczy Albert, Schimanek Emil, Tettamanti Jenő, Szontagh Tamás, Ilosvay Lajos, Rihmer Béla, Gerlóczy Zsigmond, Kossalka János, Czako Adolf, Maurer Gyula, Dalmady Ödön, Schiffer Miksa, Chatel Vilmos, Zorkóczy Samu, Bund Károly, Szesztay Sándor, Szávay Gyula, Szabó Gusztáv, Chorin Ferenc, Györgyi Kálmán, Gillyén Sándor, Marton Pál).
- 1930/64/27-28 253-255 Egyleti közlemények (közte a 70 éves Czako Adolf műegyetemi tanár ünnepléséről).
- 1931/65/31-34 197-201 Közgyűlési beszédek április 6-án (Forster Gyula, Hoepfner Guidó, Hüttl Dezső, Czako Adolf, Dalmady Ödön, Farkass Kálmán, Boleman Géza beszéde és Orphanides János levele).
- [13] Eötvös Loránd Fizikai Társulat. Társulatunk alapító tagjai a Nemzeti Pantheonban. <http://elft.hu/tarsulatrol/tarsulatunk-alapito-tagjai-a-nemzeti-pantheonban/> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [14] Várnay Mariann első nőként beiratkozhatott a Műegyetem építészhallgatói közé. <https://www.octogon.hu/epiteszet/varnay-marianne-az-első-noi-epiteszhallgato/> (Letöltve: 2022.01.26.)
- [15] Czako Adolf elhunytával kapcsolatban megjelent cikkek:
- Nemzeti Újság, 1942. 01. 29.
 - Új Magyarország, 1942. 01. 29.
 - Pester Lloyd, 1942. 01. 29. (német nyelven)
 - Pester Lloyd, 1942. 01. 31. (német nyelven - életrajz)
- [16] Csonka Pál: dr. h. c. Czako Adolf: Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye. 1942. 7-8 szám. p.25-27.
- [17] Schilling Zoltán: A magyar mérnöki szervezetek nevében dr. Czako Adolf temetésén 1942. január 30-án mondott búcsúztatója. Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye. 1942. 7-8 szám. p.27.
- [18] Köztérkép: Czako Adolf síremléke: <https://www.kozterkep.hu/16042/czako-adolf-siremléke-a-tudos> (Letöltve: 2022.01.26.)